

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

Casa de la Vall, 11 de març del 2025

Discurs de Jordi Alcobé per la donació del 'Manual 1797'

M.I. Sr Síndic General,
M.I Sra Subsíndica General,
Consellers generals,
Hbles i apreciats Cònsols,
ministres,
caps de Gabinet dels Coprínceps,
ex cònsols i exconsellers de Canillo,
amics,

Gràcies Sr. Síndic per les vostres amables paraules i per la vostra capacitat de saber contemporitzar i contextualitzar un acte o un fet, en el curs de la història, per tenir sempre present el relat del perquè som aquí, d'on venim i gairebé cap a on anem... crec que ningú podria fer-ho millor!

Com ha dit el Sr. Síndic, aquest és un acte personal i familiar, un acte al qual porto diria més de setze anys preparant-m'hi. Per tant, un acte pensat, repensat, que he tardat molt a fer, però que m'ha costat molt poc haver-lo de fer. Un acte que per mi té més de confessió que de donació, i una satisfacció de saber que les coses tornen al seu lloc. Aquesta és doncs una història amb final feliç, i l'inici d'una nova encara millor.

Vet aquí que una vegada hi havia un poblet anomenat Prats, un calorós dia d'estiu del 2008. Així comença aquesta història. Aquell dia, el Pere Torres Casal, el Peret de Regí (aquí present, i agraeixo que hi sigueu), de cal Regí, una casa mil·lenària de Prats amb qui a cal Puigcernal fem veïnat, em vau trucar i em vau dir que havíeu trobat un llibre en una caixa al cap de casa, a cal Regí de Prats, fent-hi obres, i que abans de llonçar-lo (crec que em vau dir al femer), com que sabíeu que m'agradaven els llibres vells, me'l volíeu ensenyar per si tenia valor. Ja podeu

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

imaginar com aquestes coses fan aixecar de pressa de la cadira, i vaig baixar al carrer, davant de vostra casa per veure el llibre.

El primer que em va passar pel cap era que devia ser un llibre religiós, que són els habituals que hi havia a les cases. A la meua casa, per exemple, de les poques desenes de llibres que hi havia del segle XVIII i XIX, la majoria eren llibres religiosos. Ens trobem doncs al carrer i m'ensenyeu un llibre amb unes cobertes de pell, de pergamí, primes i molt malmeses, que ja augurava una certa antiguitat del llibre. Obro la coberta, i hi ha un full en blanc, passo 2, 3, 4 fins a 8 pàgines i també en blanc. I arribo a la 9a pàgina, i en aquell moment, crec que si no em marejo poc se'n va faltar, i intentant dissimular l'estupefacció, i no deixar caure el llibre a terra (com a les pel·lícules que deixen caure la copa de xampany) apareix el nom de qui per a qualsevol andorrà, aficionat a la història i col·leccionista, és una aparició divina: "Manual Digest de les Valls Neutras de Andorra, escrit a petició del Consell per Antoni Fiter i Rossell..., i il·lustrat per altres i posat en lo present ordre per lo Rvrd. Antoni Puig de les Caldes, el present any 1797." Resumint, un Manual Digest del segle XVIII fet per l'Antoni Puig, l'autor del Politar Andorrà! (el Politar Andorrà va ser escrit el 1763).

Per un andorrà trobar un Manual Digest, és com un arqueòleg trobar la tomba de Tutankamon, o per un investigador el Sant Grial. I per això dic que les casualitats són dubtoses, aquell any 2008 i el 2009, em va arribar a les mans, altres 4 Manuals Digests i Politars, manuscrits del segle XIX i principis del XX. Pels qui som aquí, el Manual Digest no és un llibre, o un llibre més. És EL LLIBRE, el llibre que descriu l'origen de la nostra sobirania i ens dona les "receptes" per defensar-la. El llibre que al llarg de prop de tres-cents anys (277 aquest any), ha estat el símbol de la nostra història, usos i costums, i el Manual d'Instruccions de com continuar sent independents, en definitiva, del perquè avui els que som aquí tenim passaport andorrà i estem a la seu de la Sobirania d'Andorra. La Bíblia Política, com va definir el ministre Juli Minoves en el pròleg d'un llibre que m'hi referiré més endavant.

Tornant doncs a aquell dia, que recordo com a calorós, però pensant-hi ahir, potser era també pel record de l'emoció, continuo fullejant-lo unes pàgines més amb el Peret al davant, el tanco i li dic: Peret, home, aquest llibre és bo... (això ho tinc gravat a la memòria!). No se m'acut dir

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

res més, per l'impacte que em produeix, i per dir la veritat més descafeïnada o la mitja veritat més piadosa. I encara no li dic si voleu que me'l miri... , i em talleu, dient-me. "Bueno, si és bo, doncs me'l quedaré". Inapel·lable. Res més. I parlem del tabac, del temps, de les obres que feu... Aquella nit, aquelles nits, ja us podeu imaginar, poc vaig dormir, i al cap de pocs dies, vaig tornar a trucar al Peret, dient-li que aquell llibre em causava interès i si me'l deixaria per mirar-me'l.

Van ser dies de lectura, d'obrir i tancar, de descobrir un manuscrit (del primer origen) amb gravats i il·lustracions desconegudes, noves històries com de la Verge de Meritxell, un mapa d'Andorra, en definitiva, una font inesgotable i que encara no em podia creure que ho tingués a les mans. Poc temps després, tornava a veure el Peret, i dient-li que m'interessaria molt aquell llibre per la meva col·lecció i li vaig proposar de comprar-lo. I així va ser com entrava aquest Manual Digest a la nostra casa l'any 2008 i s'hi quedaria fins fa uns mesos, fins a l'11 de juliol de l'any passat quan vaig explicar aquest "secret" al Síndic General, i el vaig dipositar al Consell. Aquella troballa era com un somni fet realitat, com el premi als més de vint anys que havia anat col·leccionant tota mena de llibres, postals, i documentació sobre Andorra, d'ençà que quan tenia dotze anys, em passava hores en aquell armari del quarto del cap del soler de cal Puigcernal de Prats, "regirant" papers vells de casa (com diven els meus padrins, encara recordo la meva padrina que sempre en dive, ja tornes a regirar papers??), i volent dir, valdrie més que anassis a cavar l'hort) i descobrint capítols, testaments, escriptures, llibretes de comptes, però la majoria posteriors al 1808, data en què un incendi va destruir completament cal Puigcernal, una casa del segle XIII, i fent desaparèixer tota la documentació, pergamins, anteriors...

Així és com el 2009, em dedico a estones a entendre que era aquell Manual Digest fet per l'Antoni Puig. I d'entrada moltes més preguntes que respostes, més aviat cap resposta. - Per què l'Antoni Puig, als seus prop de 70 anys, i havent escrit el Politar Andorrà (34 abans), torna a fer un llibre titulant-lo Manual Digest? Tot i que manté l'ordre del Politar? És la seva obra mestra de final de vida, i vol reconèixer posant Manual Digest i no Politar un "deute pendent" amb l'Antoni Fiter per haver-li "plagiat" l'obra?

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

- Perquè hi ha el mapa de Francisco de Zamora, aquell emissari de Carles III a Andorra, amb una missió "fosca" i objectius obscurs, per investigar i estudiar la història d'Andorra? La reedició feta del Diario de Viage en Andorra, 1788, feta pel Govern el 2004, amb el ministre Juli Minoves, i ampliada amb l'excel·lent estudi de l'Albert Villaró, descriu l'estreta relació del Francisco de Zamora amb l'Antoni Puig, rector d'Escaldes, i que segons diu el mateix Zamora de Puig, és "algo versado en geometria", Puig li va dibuixar el primer mapa d'Andorra, inclús van pujar els dos a Casamanya per acabar de precisar la geografia andorrana. Una època interessantíssima però arriscada per Andorra, i que gràcies sens dubte al saber fer d'aquells andorrans i als consells de les màximes de l'Antoni Fiter, vam superar, en particular per l'habilitat del Síndic que va rebre Francisco de Zamora, Don Guillem d'Areny i de Solà, padrí del Don Guillem de la nova reforma, i avantpassat de la Carme i del Xavier Rebès d'Areny Plandolit que ens acompanyen avui. - Una altra pregunta: Perquè aquest llibre arriba a Prats a cal Regí? I quan hi va arribar?

- Es tracta de la primera còpia del Manual Digest? És a dir, aquest llibre és fill del Manual Digest, o es fill del Politar? I és un llibre conegut? Aquells mesos, gràcies a la publicació del Govern el 1999, Manual Digest, 250è Anniversari, en la qual hi van participar diversos autors i en particular el Francesc Rodriguez, la Susana Vela, el Joan Massa, i el David Mas, començo a buscar si hi ha rastre d'aquest Manuscrit. L'edició del 250è aniversari, recull totes les còpies manuscrites del Manual Digest, i deixa constància que la primera còpia coneguda és la d'Ignasi Pallerés Rius, canonge de Bellpuig de les Avellanes, l'any 1824, i que actualment es troba a la Biblioteca de Montserrat. El nostre Manual Digest no hi apareix i seria doncs la primera i més antiga còpia de l'original, el primer "fill" del Manual Original!

- Anys més tard, i també fullejant llibres, m'adono per casualitat d'una anotació a la pàgina 27 del llibre Historia i Novena de Nostra Sra de Meritxell, per Lluís Ignasi Fiter, de 1874. L'autor, explica i cito "Lo primer document que fa menció de la imatge és un llibre que citarem algunes vegades en el decurs de la present relació: Lo Manual Digest de les Valls de Andorra, per lo Sr. Don Anton Fiter Rossell de Ordino. La còpia que nosaltres vejerem diu en la portada que lo Manual Digest fou escrit per D. Anton Fiter, a petició de l'Il·lustre Consell de las Valls, en l'any 1735, 1740 fins al 1750 i que després fou il·lustrat per altres i arreglat per lo R. Anton Puig,

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

prevere de les Caldes, any 1797". No hi ha dubte, l'any 1874, Lluís Ignasi Fiter, va accedir a aquest mateix llibre, que inclou la història de Meritxell, amb una il·lustració.

- I per mi, la pregunta més inexplicable, per què en poc més d'un any, m'arriba a les mans aquesta obra mestra juntament amb 4 altres manuscrits (2 polítics i 2 manual digest), des de Tolosa, aquí Andorra i Barcelona? Si senyal hi ha, és que des d'aquell moment tinc el deure d'estudiar aquesta obra, i vull fer-ho jo. Començo aquesta tasca, començo a comparar versions, em poso en contacte amb el Monestir de Montserrat per consultar la versió que s'hi conserva. És una tasca de temps i de dedicació. Vaig avançant, però el 2011 la meua vida s'intensifica amb l'entrada al Govern del Toni Martí. Començo una nova etapa i formo una nova família amb la Vanesa. Arriben l'Aura i l'Arnau! El temps d'estudi i d'hores de dedicació que requereix el Manual Digest escasseja i es va posposant l'estudi del llibre.

Durant tots aquests anys, poques persones han sabut directament, de l'existència del Manual, els meus familiars i alguns amics propers, i fa uns anys, essent Síndic el Vicenç Mateu, vaig voler compartir-ho amb persones rellevants de la història del Manual Digest, com el Vicenç Mateu, el Casi Arajol, el Jordi Guillaumet i l'Albert Villaró.

Juliol 2024. Han passat setze anys, i el llibre continua guardat a un armari de casa. Em decideixo. Molts factors s'alineen per fer el pas (almenys 5)

- Primer: Acabo de fer 50 anys, una edat prou conscient de la temporalitat de la vida, de què tots estem de pas i que hem de deixar el millor llegat possible.

- Segon: La realitat de saber que a curt i mitjà termini, per la dedicació del càrrec i familiar, tinc poques perspectives de poder-hi prestar l'anàlisi que mereix.

- Tercer: El saber que Andorra compta avui amb un planter i un equip d'historiadors de talent com Carles Gascón, Oliver Vergés, Olivier Codina, Jordi i Eudald Guillaumet, Albert Villaró, Susana Vela, Paco Rodríguez, i altres ...) molt més capacitats que un servidor per fer l'estudi d'aquesta obra. Diria que estem en un moment d'or de l'estudi de la història d'Andorra i s'ha

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

d'aprofitar! Justament, al Paco Rodríguez, li agraeixo que hagi agafat el repte de fer-nos degustar les seves primeres experiències i delicadeses del Manual!

- Quart: La implicació i passió del nostre Síndic general i de sindicatura en l'estudi, recuperació i difusió del nostre patrimoni històric i de la nostra identitat. Perquè mantenir la identitat i conèixer la història són essencials per caminar en bon pas per construir el nostre futur. Els treballs de recerca, exposicions, publicacions, debats, que impulsa la Sindicatura i els símbols com la recuperació de la sessió del Consell tradicional de Meritxell a la Sala del Consell del Santuari... fa que tingui una especial admiració per la vostra tasca i que això també hagi facilitat la decisió.

- I Finalment, veure que el Manual que havia "adoptat" quan tenia dos-cents dotze anys, estava en edat d'emancipació a 16 anys, i volia conèixer els seus pares biològics. Una metàfora per dir que era l'hora de fer el pas.

Aquell juliol del 2024 al despatx del Síndic General, acompanyat de la Maria Martí, a la qui agraeixo tota la feina i preparació d'aquest acte, descobreixo el llibre. El Síndic "dissimula", ja que crec que alguna cosa en sabia, no se li escapa res! i conté l'emoció. Comencem a parlar de la donació.

Poso dues condicions: Fer difusió del Manual, digitalitzant-lo i fent-lo accessible a tots (contravenint una mica les instruccions de l'Antoni Fiter, però els temps han canviat), i com més coneixerem la nostra història, més la podrem defensar! I la segona, que el Consell o Sindicatura faci una edició comentada del llibre. Tot acceptat. Ho parlo amb la família. El Manual sempre ha conviscut amb nosaltres.

Agraeixo el suport de la Vanesa. L'Aura i l'Arnau, de 9 i 6 anys, primer no entenen que vulgui donar aquest llibre tan important i valuós. Faig una foto amb ells per immortalitzar l'últim dia del Manual Digest a casa nostra. Tot està a punt. Preparem l'acte formal, al voltant del dia de la Constitució. El Manual està a punt per a una nova aventura. Dies més tard porto a la Maria Martí una maleta amb el Manual i les altres 4 còpies per a ser inventariades (aquell dia teníem reunió de cònsols a Andorra la Vella i alguns em van veure trastejar una maleta amb rodes, em van

CONSELL GENERAL
PRINCIPAT D'ANDORRA

preguntar què hi portava, i avui, els que sou aquí, ara ho sabeu...). El MANUAL TORNA A CASA SEVA. Fi de la història.

Finalment, si puc dedicar aquest acte o aquestes paraules, serien:

- A cal Regí, per haver guardat aquest Llibre, i al Peret de Regí, per haver pensat amb mi per ensenyar-me'l

- A l'Antoni Fiter, l'Antoni Puig, els síndics Guillem Areny, i a tots els andorrans que han fet possible que avui estiguem aquí com a andorrans en un país sobirà

- a dues persones molt estimades i que avui no ens poden acompanyar, i amb les que vaig compartir des de sempre la passió pels llibres i la història d'Andorra, el Josep Casal (Pepito de Gabatxó) i el Martí Salvans, exemples i referents constant al llarg de la meva vida

- A la meva família i als meus fills Aura i Arnau, per entendre que aquest llibre continuarà sent nostre perquè és un llibre de tots els andorrans.

- I finalment a la providència i a la vida, que m'han fet el regal d'haver pogut gaudir d'aquest tresor. Moltes gràcies.